

SLOVENSKI

vestnik

GLASILO SLOVENSKE KOROŠKE

LETNIK IV

DUNAJ, V SOBOTO, 15. X. 1949

ŠTEV. 70 (255)

Nacionalizem na Koroškem poganja nove cvetke

Volitve so za nami. Volivna kampanja je končana in polagoma bodo izginili tudi številni lepaki, ki nas še spominjajo na razburjenost duhov. Toda ali je v resnici konec tej borbi za odločevanje v javnem življenju? Nasprotno — sedaj šele se začneja usmerjevanje javnega življenja v naslednjih štirih letih.

Koroški Slovenci po zaslugi razbijaške politike KLS-a ne bomo soodločali, tembolj pa smo zato zaskrbljeni nad bodočim političnim življenjem v deželi. Zaskrbljeni smo predvsem vsled tega, ker so volitve ponovno dokazale, kako močno je zasidran na Koroškem še nacionalizem in kako hitro poganja nove cvetke, čim sme spet na površje. Nikakor namreč ne smemo prezreti dejstva, da je VdU edino na Koroškem dosegel dva mandata v državni zbor in bo kot tretja najmočnejša stranka tako v državi kot predvsem v deželi igral odločilno vlogo v javnem življenju. Čeprav VdU še ni pokazal svojega pravega lica in je šel brez izkazitega programa v volivno borbo, je za nas koroške Slovence znano, kdo se v resnici skriva pod to firmo. Koroški Slovenci vemo, kdo so bili volivci VdU-a po naših vaseh in zato tudi vemo, kaj imamo pričakovati od njega. Vemo pa tudi, kako je vključ vsem navideznim medsebojnim napadom v predvolivni kampanji po svoji idejni nastrojenosti in še posebno po svojih mandatarjih močno soroden z OeVP, kjer bo v nacionalnem krilu takoj našel svoje zaveznike. Že v predvolivni kampanji so nacionalni krogi v OeVP dr. Steinacher, inž. Maierhofer in hauptman Fric pozvali svoje somišljenike v VdU na severu, da naj ne pozabijo na „ogroženo“ mejo na jugu. Razumljivo, da se bodo znašli ti prijatelji tudi v deželnem

zboru in tam obnovili in nadaljevali svojo nekdanjo šovinistično protislovensko politiko pod bojnim geslom „Kärnten frei und ungeteilt“. Izrazita protislovenska volivna kampanja od strani OeVP, ogromni volivni uspeh VdU-a na Koroškem in letošnji 10. oktober so za nas dovolj svarilno znamenje, da nacionalizem na Koroškem spet poganja nove cvetke.

Ob teh ugotovitvah pa nam še vse bolj jasno stopi pred oči izdajalsko početje voditeljev KLS-a, ki so iz osebne ambicioznosti in hlinjene zaskrbljenosti za krščanstvo in vero prodali svojo narodno čast in korist svojega ljudstva s tem, da so pomagali nemškemu šovinistom razbiti strnjeno slovensko fronto. Volitve predstavljajo zato za nas vse dobro šolo in predvsem novo preizkušnjo, iz katere bomo črpali daljnjih moči

za stvarno delo. Zavedamo se, da samo Demokratična fronta delovnega ljudstva zastopa in brani koristi slovenskega ljudstva. Vemo pa tudi, da Demokratična fronta delovnega ljudstva, kakor ni v že hujših okoliščinah, tudi sedaj ne bo nikoli bežala in zapuščala bojišča, ker bi v tem primeru izdala slovensko ljudstvo, ki bi jo popolnoma upravičeno zavrglo. Demokratična fronta delovnega ljudstva bo s podvojeno silo korakala naprej po začrtani poti za uresničenje svojega programa, ki izraža želje in koristi slovenskega naroda na Koroškem, ki zahteva združitev, enotnost in strnjeno vseh naših vrst. Samo močna strnjena fronta vseh Slovencev je namreč jamstvo za ohranitev slovenskega naroda proti ponovno nastopajočemu avstrijsko-nemškemu imperializmu.

Svet o avstrijskih volitvah

Ves svetovni tisk se bavi z avstrijskimi volitvami. Zapadni tisk izid volitev seveda pozdravlja in sicer piše „New York Times“, da pomenijo volitve „v zapadni Evropi običajni razvoj jačanja protikomunističnih in konservativnih sil, ki podpira bolj konservativne stranke na račun socialistov“. Angleška „Times“ primerja rezultate avstrijskih volitev z onimi nemških volitev letos poleti in izjavlja, da so v obeh primerih glavne stranke ohranile svoje pozicije, da pa so v obeh primerih zgubili del svojih glasov v korist ekstremne desnice.

Kljub vsem hvalam pa je tudi v zapadnem tisku opaziti zaskrbljenost zaradi „povratka najostrejših oblik

nacionalizma“, ki ga predstavlja VdU. Posebno francoski tisk vidi v VdU „sumljiv vprašaj“ nad volitvami. „Franc Tireur“ piše, da z VdU „prihaja v avstrijo spet strah“. Komunistična „L'Humanité“ poudarja, da je protikomunistična propaganda vladnih strank pospeševala nacizem. Klevete sovražnikov demokracije, ki so se jih posluževale vladne stranke, so prav na njihovo škodo pomagale krepiti nacizem. K takim rezultatom, konča list, vodi vedno protikomunistična gonja.

Severni tisk, predvsem švedski, označuje 16 mandatov VdU-a kot „alarmni signal za demokratični svet“.

Moskovski radio ugotavlja, da so volitve dale prepričevalen dokaz za uspešno borbo avstrijskih demokratov. Samo levi blok namreč števila svojih mandatov ni samo ohranil temveč je mogel svojo pozicijo celo uvrstiti.

Tisk ljudskih demokracij posveča svojo pažnjo predvsem težki borbi levega bloka. Češkoslovaško „Prace“ izjavlja: „Levi blok je imel izredno težko stališče. Ni imel kakor vladne stranke na razpolago finanč-

IZ VSEBINE:

Louis Adamič: Vselej sem bil ponosen na svoje jugoslovansko poreklo, toda nikdar bolj kot sedaj — Branjevec — Dva prijatelja — Ananas

nih virov in tudi celotni državni aparat je služil izključno desničarskim strankam.

Pri današnji politiki Vatikana nikogar ne more iznenaditi, da je avstrijska cerkvena hierarhija pod vodstvom kardinala Innitzerja, ki je nacistično okupacijo tako iskreno pozdravil, javno prepovedala vernikom, da volijo levi blok.

Kljub vsem zaprekam pa se avstrijski reakciji niti s pomočjo zapadnih sil niti s pomočjo Vatikana ni posrečilo, da bi oslabil levi blok, ki je nasprotno izšel iz volitev še močnejši. „Enako piše tudi Madžarska „Szabad Nep“, da so volitve pokazale, da sile levega bloka napredujejo in da je bil uspeh neofašističnega VdU-a v očigled politike vladnih strank za pričakovati.

Vlada je odstopila

Kakor je po volitvah običajno, je v torek odstopila vlada. Na ministrski seji pod predsedstvom zveznega kanclerja inž. Figla je ta najprej podal poročilo o volitvah in o ponovnih pogajanjih o državni pogodbi v New Yorku, nakar je ministrski svet sklenil demisijsko celotne zvezne vlade.

Neposredno po ministrski seji sta se podala zvezni kancler inž. Figl in vicekancler dr. Schärff k zveznemu predsedniku in mu poročala o sklepu ministrskega sveta.

Zvezni predsednik dr. Renner je vzel demisijsko zvezne vlade na znanje in jo odvezal dolžnosti vladnih poslov.

Hkrati je zvezni predsednik poveril zveznega kanclerja in ostale člane zvezne vlade z nadaljnjim vodstvom vladnih poslov in zveznega kanclerja še posebej s predsedstvom začasne zvezne vlade.

Novi parlament se bo sestel najbrž še v tem mesecu, po ustavi pa se mora sestati najkasneje do 8. novembra.

Pri volitvah na Norveškem je zmaga la delavska stranka

En dan za Avstrijo je volila tudi Norveška in sicer je dobila po do sedaj znanih rezultatih Delavska stranka 540.502, Konservativna stranka 135.748, Liberalna stranka 157.373, Komunistična stranka 59.130, Kmečka stranka 76.513, Krščanska ljudska stranka 112.981, ostale stranke pa 92.203 glasov.

Izid volitev kaže, da je Delavska stranka ostala najmočnejša in bo zato tudi v bodoče v glavnem usmerjala javno življenje na Norveškem. Preseñetil je veliki porast Krščanske ljudske stranke, ki je pridobila približno 35.000 glasov.

Proglášena je demokratična republika Nemčije

V Berlinu so stotisoči proslavljali proglašitev demokratične republike Nemčije, ko je v nedeljo začasni parlament izvolil za predsednika Nemške republike Wilhelma Piecka, predsednika Enotne socialistične partije Nemčije.

Kakor je razvidno iz izjave šefa sovjetske vojaške uprave generala Čujkova, se bo centralna vlada republike razlikovala od lutkovne vlade v Bonnu s tem, da bo imela suverene pravice.

V izjavi sovjetskega zastopnika je rečeno: Sovjetska vlada je sklenila, da preda vladni Nemške republike vse upravne funkcije, ki jih je doslej izvrševala sovjetska vojaška uprava. Na mesto sovjetske vojaške uprave v Nemčiji bo ustanovljena sovjetska

kontrolna komisija, ki bo nadzirala izpolnitve Potsdamskega sporazuma ter drugih sklepov štirih velesil.

Izjava omenja tudi sovjetsko noto zapadnim silam, v kateri protestira sovjetska vlada proti kršitvi Potsdamskega sporazuma in cepitvi Nemčije z ustanovitvijo separatne vlade v Bonnu. Sovjetska vlada je prepričana, da cepitev ne bo mogla dolgo trajati, ker je v globokem nasprotju s prizadevanji ljudstva.

Novi predsednik republike Pieck je po svoji izvolitvi izjavil v parlamentu, da vlada demokratične republike nikdar ne bo priznala mejne črte skozi Nemčijo ter ne bo mirovala vse dotlej, da bodo ukinjene demontaže, da bo odpravljen zasedbeni statut in da bo Nemčija spet enotna.

Nova vlada Ljudske republike Kitajske

Kakor znano, je bila dne 1. oktobra s stare cesarske palače v Pekingu uradno proglašena ustanovitev Ljudske republike Kitajske.

Pod ogromnim pritrevanjem zbranih ljudskih množic je Mao Tse Tung prebral na ves svet naslovljeno deklaracijo, ki med drugim pravi: „Odkar je reakcionarna Čangkajškova vlada izdala domovino, z imperialisti snovala zaroto in izzvala protirevolucionarno vojno, je doživelo ljudstvo vse Kitajske grozno trpljenje in veliko nesrečo.“

Naša osvobodilna ljudska armada pa je, podprta od ljudstva vse dežele, v herojični nesebični borbi za teritorialno nedotakljivost in neodvisnost naše domovine, za obrambo življenja in imovine ljudstva, za odreševanje ljudstva od trpljenja in za rešitvo njegovih pravic reakcionarne čete uničila in strmoglavila reakcionarno vladno Kuomintanga.

Narodnoosvobodilna vojna je danes v bistvu dobljena in večji del naše dežele osvobojen.

Na tej podlagi je bila sklicana politična posvetovalna narodna konferenca Kitajske, na kateri so bili zbrani delegatje vseh demokratičnih strank in grupacij, bivših organiza-

cij, ljudske osvobodilne armade, raznih nacionalnih skupin in v inozemstvu živečih Kitajcev. Politična posvetovalna narodna konferenca Kitajske je po volji ljudstva vse dežele odobrila ustavo Ljudske republike Kitajske in izvolila člane centralne ljudske vlade.

Narodni komite posvetovalnega narodnega sveta je soglasno izvolil Mao Tse Tunga za predsednika vlade. Nadalje je izvolil pet namestnikov in ustanovil osem ministrstev in sicer ministrstvo za politične in pravne zadeve, za gospodarstvo in finance, za vzgojo in prosveto, za zunanje zadeve, za obrambo države, za narodnostna vprašanja, za zadeve inozemskih Kitajcev in za zadeve političnih strank in grupacij.

Prvi oktober je bil proglašen za državni praznik.

Sovjetska zveza in dežele ljudskih demokracij so novo državo Kitajske že priznale in z njo vzpostavile diplomatske odnose. Novi sovjetski poslanik Ročil je že dospel v Peking in so ga na kolodvoru sprejeli zunanji minister Čou en Lai, župan mesta Pekinga in številne druge osebnosti.

„Vselej sem bil ponosen na svoje jugoslovansko poreklo, toda nikdar bolj kot sedaj“

Znameniti ameriški književnik Louis Adamič, ki se je pred kratkim vrnil iz Jugoslavije, je dal na prošnjo nekega newyorškega časopisa naj opiše svoje vtise s potovanja po Jugoslaviji, tole izjavo:

„Prebil sem 8 mesecev v Evropi, od tega 6 mesecev v Jugoslaviji. Prepotoval sem 11.000 milj po tej državi. Imel sem dolgotrajne in številne intervjuje, sestanke in razgovore s Titom in z večino drugih voditeljev, pa tudi s pisatelji, umetniki in drugimi intelektualci. Bil sem navzoč na kongresih in nešteti krajinskih sestankih; kar je pa še važnejše, razgovarjal sem se in videl tisoče in tisoče mož, žena in mladincev v Srbiji, na Hrvaškem, v Črni gori, Dalmaciji, Bosni in Hercegovini, Makedoniji, Vojvodini in Istri. Proučeval sem novi državni sistem, nove institucije in novo demokracijo, ki je rezultat revolucije, katera se je začela leta 1941 in še vedno traja. Nameravam napisati dve ali tri knjige o novi Jugoslaviji. Prva knjiga, ki jo bom objavil čimprej, in sicer leta 1950, bo imela naslov „Tito“. To knjigo že pišem in ni dvoma, da jo bodo nekateri napadli še pred objavo. Le težko bi v kratkih besedah povedal to, kar sem zapazil med svojim šestmesečnim bivanjem v Jugoslaviji. Bojim se, da se bodo moje pripombe le površno dotaknile posameznih obdobij mojega bivanja v novi Jugoslaviji. Upam, da bodo vsi, ki bodo čitali te vrstice, imeli to pred očmi:

Nova Jugoslavija je izredna država, tamkaj so značaji, tam stremijo vsi za določenim ciljem. Intenzivna revolucionarnega tempa je skorajda nepojmljiva. Ljudstvo zastavlja velike napore ter ima pri tem jasno sliko o prihodnosti. Po svojih prirodnih bogastvih je Jugoslavija razmeroma med najbogatejšimi državami sveta. To je eden izmed raz-

logov, zakaj bi jo hotele svetovne sile osvojiti. Ta bogastva se lahko razvijejo in koristijo jugoslovanskemu ljudstvu samo po poti planskega gospodarstva po poti socializma. Ta bogastva se sedaj razvijajo s čedalje večjo naglico. Gradi se socializem. Videl sem tudi nove tovarne in hidroelektrične centrale, ki bi se ponasala z njimi tudi Amerika. Te objekte gradijo z velikanskimi napor, z majhno uporabo strojev. Določeno, s katerim gradijo te objekte, je zares herojsko. Največje bogastvo Jugoslavije je njeno ljudstvo, ki ima izredne ljudi. Njihova revolucija je bleščeč podvig. Spoštovati bi jo morali vsi pošteni protimperialistično nastrojeni Amerikanci, v ta namen pa bom dal tudi jaz svoj mali prispevek.

Nacionalno vprašanje je rešeno z uporabo federativnega načela in vzajemnim spoštovanjem vseh nacionalnih kultur. Nikjer ni opaziti sledov starega srbskohrvatskega spora. Tito in ostali voditelji nove Jugoslavije so iskreni in resni ljudje, nenavadno hrabri in iznajdljivi. Povezanost Tita z jugoslovanskimi narodi je prav tako zelo globoka ka-

kor privrženost ljudstva do njega.

Spopad med Kremljem in Titom je preveč zamotan, da bi mogel tu o njem govoriti. Rečem lahko samo to, da je bil ta spopad neizbežen. Z moralnega in političnega vidika je stališče Jugoslovancov pravilno. Gre za velik zgodovinski dogodek, ki ga bomo mogli popolnoma oceniti šele v dobrih 10 letih. Važnost vloge, ki jo ima Jugoslavija — Titova Jugoslavija v sedanji svetovni drami, se ne da preceniti. Za sedaj je ne pojmujejo dovolj. Važna je ne le za Jugoslavijo, marveč tudi za splošni napredek in za napredna gibanja po vsem svetu. Skoraj vse, kar so pisali in povedali o novi Jugoslaviji v nedavnih govorih na zahodu kakor na vzhodu, je neresnično, napoln resnično, popačeno, površno, mimogrede rečeno ali docela neumno. Ne razumite me napak! Jugoslavija ni utopija ali piknik. Stvari še niso tako organizirane kakor bi morale biti, bodo pa organizirane, ko bodo novi ljudje, ki so na čelu institucij in podvigov, pridobili izkušnje in samozaupanje. Revolucija je proces, ki sega zelo globoko. Je bolna točka za nekatere starejše ljudi. Zahteva ve-

like napore in žrtve — skoraj od vsakogar. Toda — a to je važno — samo zelo majhen odstotek ljudi upa in misli, da se bodo vrnila stari časi, to je tisto, kar je bilo v Jugoslaviji pred vojno. Tako imenovana opozicija je sedaj popolnoma nepomembna. Proinformbirojevska skupina je tako majhna, da je skoraj ni. Kolikor obstoja, sodeluje s staro reakcijo. Velika večina državljanov ve za resnico in za vse, kar se dogaja v Jugoslaviji, ter podpira temeljno politiko Titove vlade, podpira nov sistem. Mladi ljudje so z redkimi izjemami s srcem in dušo za novi red. Pred njimi se odpira takšna prihodnost, kakršna se nikoli ni odpirala mladim ljudem na Balkanu. Mladi ljudje se ničesar ne boje. Sklenili so izvajati zmago. Odložili so se, da bodo svobodni ljudje, ki bodo razvijali svojo državo, svoje gospodarstvo, svojo kulturo na svoji lastni način, ki ustreza njihovim tradicijam in nacionalnim posebnostim.

Kot država je Jugoslavija v čudnem in težkem položaju, ki je preveč zapleten, da bi ga mogel tukaj definirati. Vendar sem prepričan, da bo Jugoslavija konec koncev uspešno izšla iz tega položaja zaradi sile, ki jo ima njeno ljudstvo in zaradi izredne sposobnosti njenega vodstva. Vselej sem bil ponosen na svoje jugoslovansko poreklo, toda nikdar bolj kot sedaj.“

V mladinskih domovih Rdečega križa Slovenije

V dneh, ko radijska postaja svobodne Grčije in predstavniki demokratske vlade Grčije, kakor tudi grški Komite za zaščito otrok bruhajo v svet laži o tem, kaj je Jugoslavija storila za grške begunce, smo obiskali mladinske domove RKS, v katerih žive begunčki iz Egejske Makedonije in Grčije, ki so rešili gola življenja pred nasiljem monarhofašistov. Resnica, ki smo jo videli, je v križečem nasprotju s trditvami Zahariadesa in Wikolisa. Izven vsakega dvoma je, da tako Centralni komite Kompartije Grčije kot začasna vlada in vsi borci demokratske armade dobro poznajo resnico o življenju begunčkov v Jugoslaviji in da dobro poznajo ljubezen in požrtvovalnost jugoslovanskih narodov, toda slepa pokorščina jih je zavedla na podlo pot obrekovanja in očitnih laži, kakršnih zgodovina ne pomni.

Otroci, ki so se pred približno enim letom na predlog Jugoslovanskega rdečega križa umaknili pred nasiljem monarhofašistov iz Egejske Makedonije in Grčije v Jugoslavijo in države ljudske demokracije, žive, v kolikor jih je ostalo, v Sloveniji v vzorno urejenih mladinskih domovih skupno s svojimi matera-

mi, v kolikor so pribežale skupno z njimi. Rdeči križ Slovenije je skupno z organi ljudske oblasti izbral za te domove lepe in ustrezne zgradbe, jih opremil s potrebnim pohištvo in vso ostalo opremo, otrokom in njihovim materam oskrbel potrebno obleko, obutev in perilo, v sodelovanju z ministrstvom prosvete Ljudske republike Slovenije in Makedonije organiziral šolo za šoloobvezne in predšolsko vzgojo za predšolske otroke in tako ustvaril vse možnosti, da ti otroci pozabijo na strah, ki so ga preživeli in da odrastejo v delu in učenju v zdrave mlade ljudi.

Če prideš kot gost v katerega izmed mladinskih domov Rdečega križa Slovenije, te pozdravi sto veselih otroških obrazov in prvi trenutek te preseneti nerazumljiva govorica, tako da v zadregi stiskaš desetero rok, ki ti jih ponujajo in ne znaš odgovoriti na sto in sto vprašanj, ki jih dežuje iz gruč okoli tebe. V očeh in na obrazih, ki jih gledaš okoli sebe, ni več videti izraza groze in strahu, kakršnega je bilo mogoče videti v prvih dneh po njihovem odhodu v Slovenijo. Temnolasi in temnolasi otroci danes priknavajo v zdravju, veselju in živ-

ljenjski energiji. Med njimi so vzgojiteljice Slovenke, učitelji Makedonci in matere, vse v črni: vdove so, mnoge so zgubile vse svoje sorodnike, monarhofašisti so jim požgali domove in jih zravnali s tli. Ura je 10 in čas je za dopoldansko malico. V vzornem redu odhite otroci v kopalnico in si umijejo roke, kar se vrste k ekonomu, ki jim deli fige, slive in kruh. Po dnevnem razporedu so po malici na vrsti igre in fizikultura. Če vidijo v domu goste, otroci posebno radi plešejo grška in makedonska kola. Po izdatnem kosilu sledi triurni počitek, nato pa igre in fizikultura do večerje. V vseh domovih je vzorno urejena zdravstvena služba. Rdeči križ skrbi tudi, da domove od časa do časa obiščejo tudi potujoči kinematografi.

V idilni vasi na Gorenjskem je uredil Rdeči križ okrevališče za vse tiste, ki le počasi ozdravljajo in na katere so strahote, ki so jih preživeli v Grčiji, pustile najtežje sledove. To okrevališče je brez dvoma najvzornije in najlepše urejen mladinski dom v LRS: resničen dom zdravja in naravnost materinske ljubezni do teh brezdomčkov.

Nazadnje smo obiskali mladinski dom v lepi vasi na Dolenjskem. V zadnjem večernem soncu so se otroci igrali na prostem dvorišču in na sadovnjaku, ko je nenadoma postalo vse tiho, otroški vrišč je utihnil in vse mlade oči so se obrnile proti nebu, odkoder je bilo slišati brnenje potniškega letala. Presenečen sem obstal, kaj to pomeni. Kmalu so mi pojasnili: otroci so doživeli v Grčiji toliko bombardiranj, da še po enem letu brezskrbnega življenja na te strahote niso pozabili. Toda njihov strah traja le še za hip. Zavedajo se, da so v mladinskem domu na varnem, da so doma v Jugoslaviji, kjer jih ljudstvo ljubi, kjer za njih skrbi. — Zvečer se zberejo žene begunke ob radijskem aparatu in poslušajo vesti radijske postaje svobodne Grčije. V očeh teh žena sem tisti večer bral eno samo veliko začudeno vprašanje: kako je mogoče, da vodje grškega osvobodilnega gibanja tako sramotno lažejo, kako je mogoče, da so v svoji slepi pokorščini padli tako globoko in da tako podlo blatijo jugoslovanske narode, katerih gostoljubje te žene in njihovi otroci uživajo.

Pogajanja za državno pogodbo v New Yorku

Zadnji ponedeljek so začeli namestniki zunanjih ministrov v New Yorku z nadaljevanjem pogajanj za avstrijsko državno pogodbo.

Takoj v začetku je prišlo do nesoglasij posebno v zvezi s členom 42, ki vsebuje restitucijske zahteve zapadnih sil. Sovjetski zastopnik Zarubin je zahteval, da zapadni zastopniki številčno konkretizirajo svoje zahteve, kar pa so zapadni zastopniki odklonili. Višina restitucijskih zahtev je zato praktično neomejena.

Kakor znano zahtevajo zapadne sile vse vrednosti, ki so jih nekdanji prodali deloma z velikim izkupičkom Hitlerjevi Nemčiji. Po uradni avstrijskih izjavah znašajo te restitucijske zahteve šest milijard šil. Vendar kaže vse, da je ta vsota še prenizka in znašajo zahteve približno 10 milijard šilingov, kar je približno šestkrat več, kolikor so znašale sovjetske zahteve.

Kljub temu pa avstrijska vlada zavestno molči k tem nezaslišanim zahtevam, ki jih bo moralo končno plačati ljudstvo.

London. Po poročilih lista „Daily Express“ so bili številni delavci, ki delajo na izgradnji nove britanske atomske trdnje v Cumberlandu, za radi dozdnevne simpatije s komunisti odpušteni.

Rim. (Tanjug). Nad 15.000 poljedelskih delavcev, članov Zveze sindikata poljedelskih delavcev, je zasledlo 3. oktobra v pokrajini Sassari na Sardiniji 41 velikih veleposestniških neobdelanih posestev in takoj začelo s poljedelskimi deli. S pomočjo prebivalstva in delavcev iz bližnjih industrijskih središč so poljedelski delavci odbili vse napade policije in napadalnih oddelkov, ki so jih hoteli s silo odgnati z zemljišč.

BRANJEVEC

Th. Fr. Powya:

Prevoznik Jernač je prihajal s svojim avtomobilom v Norbury vedno vever in nasmejan in je pozdravljal z dotikom čepice kogar koli je spotoma srečal. Kadar je videl Lilijano Toopovo prihajati iz tesne ulice, kjer je stala žola, je vselej ustavil vozilo in jo prijazno povabil, naj prisede, da jo odpelje do očetove hiše. Toda Lilijana ni bila posebno vesela teh povabil. Če je le mogla, je odkimala z glavico in se izgovorila da „mora“ počakati branjevca Čemeriko s konjem.

„Tako nerada srečam tega Jernača“, je govorila materi. „Venomer pripoveduje, kako mu gre kupčija gladko izpod rok. Meni pa ni do takšnih čenč. Rada imam pripovedovanje branjevca Čemerike, ki natančno in izvirno opisuje svoje nesreče in nezgode...“

Jernač in Čemerika sta bila torej povsem nasprotna človeška tipa. Iz prvega je vrelo življenje, bil je vedno židane volje, kakor da je pravkar planil iz osvežujoče kopelji. Svojo veselost je radodarno trosil vsenakrog. Čemerika pa se je držal v dve gubi in je priganjal svoje kljuse, ki se je držalo prav tako sključeno in kislo kakor njegov gospodar, ki ga je vpregel pred škripajoče vozilo, da ga je vlekel za sabo.

Lilijana je razbrala ropot Čemerikovega voza že od daleč. Slišala bi ga bila tudi, če bi bil še kilometre oddaljen od Norburyja, zakaj to vozilo je bil voz, ki ga je njen oče John Toop prodal branjevcu Čemeriki za trideset denarjev. Ko sta sklenila kupčijo in je Čemerika odhajal z vozom, je Toop pripomnil:

„Ta voz je kakor nalašč za branjevca — star in razmajan, da cvili in ropota.“

Tudi zaradi tega voza je bil Čemerika Lilijski Toopovi nekoliko pri duši. Všeč pa so ji bile posebno njegove prigode, ki jih ni nikoli zmanjkalo. Še ko je trgala cvetje in nizala marjetice v šopke, si jih je obnavljala v spominu.

Prebivalci Norburyja so takisto poznali Čemeriko kot žalostnika z življenjem polnim tegob in bridkosti. Radi so ga videvali in ogovarjali. Prihajal je k njim nakupovat jajca, perutnino in zelenjavo. Običajno se je pricijazil v popoldanskih urah, čeprav so bili dopoldnevi sončni in lepi, medtem ko se je vreme popoldne rado nagibalo k dežju.

Čemerika je bil visoke postave, suhljat, v obraz rumen — nekoliko od bolezn, nekaj pa tudi zavoljo skrbi. Od njegovih ličnic je mahedrila koža proti povešeni zgornji ustnici. Nosil je kratko pristrižene brke in bradico.

Lilijana je pomnila branjevca še iz mladosti, ko je bila tako majhna, da je še ležala v postelji iz zabojčka za mlo. Že takrat je prihajal Čemerika k njim in Lilijana ga je imela živo pred očmi, kako sedi na kozlu svojega voza s privzdignjeno desno nogo, obuto v visok škorenj. Čemerika je bil namreč tako velik, da se je zdela človeku, ki ga je motril s ceste ali s praga domače hiše, da bo zdaj pa zdaj s svojim trdim klobukom dregnul v oblake, ki mu vise nad glavo.

Ta mož je bil torej mojster v pripovedovanju in razkladanju svoje žalosti. Vsako zgodbo o sebi je zaključil z grenko pripombo, da ima v Ameriki strica, ki je popolnoma pozabil nanj.

In to je bil edini izmed poglavitnih vzrokov, da so prebivalci Norburyja sprejemali branjevca z razumevanjem in celo z nekakšno prizanesljivostjo. Jermač, ki je prihajal po kupčiji široko nasmejan, ni imel takšnih zanimancev. Očitno je kazal, da se mu dobro godi, ni tožil ne jadikoval, temveč prenašal življenje z vedrino in radostjo. To pa ni bilo nalezljivo in privlačno posebno za ženske.

Gospa Moggsova, ki je bila do Jer-

nača popolnoma brezčutna in topa, je vselej kadar je pricijazil v vas Čemerika, stekla pred hišo in mu pomahala z roko v pozdrav.

Ob petkih, ko je imel Čemerika svoj dan v Norburyju, je Lilijana Toopova prva med učenci pridirjala iz šole in se ustavila na cesti proti domu. Čakala je, kdaj se bo branjevec z kljusetom in vegastim vozom približal naselju in ko ga je uzrla, je zdirjala k materi naznanit, da se ji vidi Čemerika „strašno potr“, kar pomeni, da se bo prav gotovo ustavil z vozom pred njihovo hišo. „Prihaja, že prihaja, kmalu bo pri nas!“ je tleskala z rokami in vse na nji je razodevalo srečo in blaženost zaradi branjevčevega obiska.

Gospa Moggsova, nič manj vesela od Lilijane, pa je urno razstavljala na klopci pred hišo glavice cvetače, da bi s tem pritegnila pozornost branjevca Čemerike in ga zadržala vsaj pol minute več ter poizvedovala, kako je njegovemu sinu, ki se mu je nedavno primerila neka nova nesreča. Čemerika se je sklonil ob klopico, pri tem pa si je natančno ogledal gobla, ki ga je gospa Moggsova pripravila zanj.

„Veste kaj“, je povzel čez nekaj trenutkov, „zelenjava, ki sem jo zdaj kupil od vas, mi ni prinesla sreče. Moral sem jo položiti živini v jasli.“

„Kako to?“ se je začudila gospa Moggsova. „Ali ste se zmotili?“

„Nisem se zmotil, ne“ je pojasnjeval branjevec. „Imel sem smolo. Strlo se mi je kolo pri vozu in obtičal sem na cesti. Vse, kar sem peljal, se je zvrnilo v kup blata ob cestnem jarku. Tako sem imel veliko izgube. Škoda, ki mi jo je povzročil ta nesrečni slučaj, je bila tako velika, da vam morem plačati za današnjo cvetačo samo štiri pennyje.“

„Ker ste imeli nezgodo, sem zadovoljna tudi s štirimi pennyji“ je odvrnila gospa Moggsova. „Samo glejte, da se kaj takega ne ponovi.“

Liacomo Prampolini:

Eden izmed obeh z imenom Marij je bil stalno nezaposlen — se pravi, brez dela že od konca vojne. Ni dobil sebi primerne zaposlitve, pa je tudi ni iskal s posebno vnemo. Drugi, Pavel, je prišel ob službo šele v zadnjem času. Podjetje, pri katerem je bil, je prešlo v likvidacijo in ta se je končala še toliko pošteno, da mu je pri delitvi ostalo v žepu nekaj nad tisoč lir. Srečala sta se v nekem majhnem gozdičku sredi vresja, kjer sta iskala ležišča na prostem. Tam je bilo vzlic mravljam in drugi gozdni golazni prijetnejše kakor v prenočišču, kjer je na posteljah gomazelo stenic in bolh.

Stopala sta po široki cesti proti Genovi. Bilo je julijskega jutra, ko je sonce pritiskalo z takšno pripeko, da se je omehčani asfalt vdiral pod nogami. Popotnika sta bila slabe volje, ki se je z vsakim korakom še stopnjevala. Podžigala ju je pri hoji samo ena želja: da bi čimprej dospela na cilj.

Marij je spregovoril prvi.

„Oleandri se mi vidijo nekam gosposke rastline“, je dejal in se ustavil pred parkom lepe vile.

„Ne bi rekel“, je odvrnil Pavel.

„Tu in tam rasejo tudi ob cesti...“

„A cesta je tudi samo za gospodo. Namreč tisto, ki se vozi z avtomobili.“

Marij je pljunil, ne iz navade, ampak zaradi tega, ker se mu je nabrala slina v ustih. Bilo je že okrog desete ure. Sonce se je precej visoko dvignilo in popotnikoma je začelo kruliti v želodcih. Marij je povzel:

— Kako pa kaj z zlomljeno roko vašega sinka?“

Čemerika se je nagnil k Moggsovi kakor da ji hoče pošepetati na uho:

„Eh, to vam je nesrečnik, da malo takih! Malo je manjkalo, da ni vzel konca v pralnici. In komaj si je za silo opomogel od tega, že je nekje iztaknil britev svojega deda in se vrezal z njo nesrečnik!“

In medtem ko je zlagal cvetačo gospe Moggsove na voz s počasnimi gibi, je pripovedoval o nesrečah, ki so mu nenehoma za petami. Končno je z globokim vzdihom prijel konja za uzdo in obrnil voz, da bi zavil naravnost pred hišo gospe Toopove, kjer ga je čakala na pragu Lilijana.

Po stari navadi je sklenil najprej kupčijo, potem je začel govoriti o tegobah svojega življenja. Postavil je na voz košaro z jajci, ki mu jih je pripravila gospa Toopova, vzel iz žepa dva srebrnika, ju ponudil gospodinji in pristavil, da „cene padajo“.

„Nihče v mestu ne spračuje več po jajcih, vsi bi radi jedli gobe“, je rekel.

„A zadnjič“, mu je segla v besedo gospa Toopova, „ako je Lilijana nabrala za vas košaro gob, ste dejali, da ljudje zavračajo gobe in hočejo imeti jajca. Kdo naj to razume?“

„Časi se pač spreminjajo...“ je pristavil Čemerika.

Nato je stopil korak stran od konja in se ustavil pred Lilijano..

„Nu očka, kaj je ta teden novega pri vas?“ je vprašala deklica, postavivši se pred branjevca v pozo kakor bi bila edini človek na svetu, ki razume njegovo bol in more olajšati to gorje.

Čemerika je nekaj trenutkov pomolčal ne da bi trenil z očesom. Oprl se je z eno roko na voz, konj pa je sklonil glavo in jel muliti travo.

Dva prijatelja

„Kaj ko bi se malo ustavila in kaj prigriznila?“

„Lahko“, je rekel Pavel. „Nekaj grizljajev ne bo škodovalo. Saj dosti si itak ne moreva privoščiti, ker morava denar štediti za Genovo. Tam vem za krčmo, kjer je prigrizek prav poceni. Tako je bilo vsaj pred osmimi leti...“

Spotoma sta srečala branjevko, ki je počivala s svojim vozičkom. Peljala je na trg paradižnike, citrone, čebulo in drugo zelenjavo in sočivje. Vsedla se je na obcestni kamen in listala po brošuri z rumenim planetom na naslovni strani. Kazno je bilo, da čita številke, zakaj njene ustnice so se molče premikale.

Pavel je stopil k ženski, izbral dva velika paradižnika, Marij pa je porabil priložnost in sunil dva sadeža, ter ju izpustil v žep. Na vprašanje koliko je dolžan, je dobil odgovor:

„Štirje paradižniki — dvajset lir.“

„Mamka, saj sem vzel samo dva“, je pojasnjeval Pavel.

„Že res, ampak tovariš je tudi dva vtaknil v žep...“

Prijatelj sta se spogledala in v tistem trenutku so se srečale njune oči s pogledom staruhe, ki se je podprla v bokih:

„Gotovo sta brezposelna, kaj?“

Popotnika sta molčala. V tem molku je bilo popolno priznanje vsega: nezaposlenosti in tatvine. Čez trenutek je branjevka nadaljevala:

„Hudo je, če si brez dela, a zato še ni treba, da kradeš. Nu, pa naj bo. Poklanjam vama štiri paradižnike. Nočem denarja. Dober tek!“

Popotnika sta sedla. Pavel je po-

„Lilijana, povej mi, koliko bolezn je na svetu?“ je vprašal.

„Po imenu jih poznam precej“, je odvrnila deklica. „Ampak prosim vas, povejte mi enkrat nekaj o vaših starejših otrokih, ne o tistem, ki ste o njem govorili gospe Moggsovi.“

„Lilijana, vedeti moraš, da imam devet otrok in zdaj so vsi...“

„Kaj je z njimi?“ je osupnila deklica. „Hitro prosim, hitro, mama že čaka name in prve deževne kaplje padajo izpod neba...“

„Vidiš, vsi moji otroci so bolni. Vrh tega — prošli teden sem imel smolo, da se mi je polomil voz in vse blago, namenjeno za na trg, je končalo v blatnem jarku. Nato so otroci zboleli in zdravnik meni —“

„Kaj meni zdravnik?“

„... meni namreč, da jih bo polovica pomrla preden bo minil teden dni...“

„Kaj pa stric iz Amerike?“

Branjevec je obotavljaje se sedel na voz.

„Umrli je“, je suho dejal Čemerika in pogljal konja.

Naslednji petek so v Norburyju zaman čakali Branjevca. Lilijana je pridirjala s šole domov vsa zasopla v strahu, da ne bi ga zgrešila, kajti njeno zanimanje za branjevčovo družino je bilo izredno veliko. A Čemerika se ni pojavil. Tudi gospa Moggsova je zaman čakala nanj. Namesto njega je pridirjal Jernač z avtomobilom. Nič ni bil videti vesel in razigran kakor po navadi. Srečal je Lilijano, ko se je vračala iz šole, toda ni ustavil vozila in je ni povabil, naj prisede, da jo pelje domov.

„Čemerika ne bo več prihajal k vam goljufat ljudi“, je dejal Jernač, obrnjen k gospe Moggsovi.

„Kako? Kaj se je zgodilo? Ali je umrl?“ je začudeno vprašala gospa Moggsova, stoječa na hišnem pragu. Njena lica so razodevala neskončno radovednost.

„Ni umrl, kaj že!“ je pojasnjeval Jernač. „Pač pa je umrl njegov stric v Ameriki in je zapustil vse svoje imetje Čemeriki.“

tegnil iz krušnika štruco belega kruha in jo ponudil najprej branjevki, ki je odlomila okrajek in se zahvalila. Nato sta si privoščila kruh s paradižnikom, vstala in se odpravila naprej.

Hodila sta navidezno mirno, toda v njuni notranjosti ni bilo vse tako lepo skladno in urejeno. Kmalu ju je vznemiril ropot avtomobila, ki je vozil družbo igralcev tenisa, kajti moški in ženske so bili belo oblečeni in so imeli rakete v naročju. Pavel je imel v žepu 1780 lir in to je bilo dovolj, da je gledal sopotnik nanj z zavistnim očesom ter ga pol v šali, pol zares dražil s „kapitalistom“. Nazadnje se mu je utrgalo samo od sebe:

Vidiš, takšen je svet: pomagajo ti samo tisti, ki jih življenje tepe. Prej so se mi zdeli paradižniki viblivi in sladki ko mleko, zdaj čutim, kakor da sem požrl strup. Kje na svetu je enaka pravica za vse?“

Marij je rekel:

„Tudi staruha, ki nama je poklonila paradižnike, ni nič drugega kot navadna trgovka. Od naju ni zahtevala plačila, zato pa bo izrabila prvo priliko in se bo okoristila pri naslednjem kupcu.“

„To je res, ampak naju se je le usmili. Prizanesla je zmikavtu, ki je ukradel dva sadeža. In zdaj me žeja, da bi popil celo morje. Nerodno je, če nimaš niti kapljice vode!“

„Tam je vode dovolj...“ je pokazal sopotnik s prstom na morje.

Prispela sta do prvih hiš. Marij se je ustavil in na prijateljevo vpraša-

(Dalje na 4. strani)

BOGOMIR MAGAJNA

Vsak dan so se zbirali na širokem trgu sredi Trsta. Ti otroci vseh narodnosti, potepenci iz Starega mesta, so se razumeli med seboj, kot da bi govorili le en jezik. Njihovi očetje so se gnali za zaslužkom po tovarnah, matere so se trudile s tujim perilom visoko gori v petem, šestem nadstropju ali v podstrešjih. Otroci so bili izročeni ulicam in trgovom. Ti malci, črni divjaki, oblečeni le v platnene hlače, bi imeli pravi raj na zemlji, če bi ne bilo gladu, razen Maria Morela, ki ga je mati vsak dan — kdo ve zakaj — pretepla. Mario Morel je bil nezakonski in je mati, ki se je s srdom spominjala očeta, morda prav zaradi tega očeta mrzila tudi otroka. Sonce je otrokom osušilo kožo skoraj v usnje. Zagorela se je prožila nad vitkimi mišicami izpod temnih, morda enkrat na leto pristriženih las.

Posedali so v gruči ob kanalu na štiriogelnih kamnih in strmeli na trg. Premnogokrat se je zgodilo, da je šel mimo visok gospod in žejno srebal sok iz sočne melone. Pa ni snedel vsega, ampak je vrgel še precej rdeče srednice, ki se je držala olupka, na tla. Za enega dečka je bilo že nekaj. Ali pa je šla mimo visoka gospa in vrgla v gručo deset stotink in so kupili kruha za tri. Sam Bog je naredil včasih, da se je kaka melona obtolknila in začela nekoliko gniti. Mornarji so jo vrgli v kanal. Vsi dečki so se v takem trenutku zagnali v vodo. Ne zato, da bi le eden dobil melono, ne, zaradi vesele tekme je bilo, kajti silno lepo je med množico ladij in čolnov prvi doplavati k sadu. Delili pa so si vsi, in to je bilo edino njihovo opravilo, razen tistega še, ki je velevalo tudi ubogim sestricam prinesiti kaj, če je ostalo seveda.

Tisti dan pa se je naselilo nepremagljivo poželjenje v mlade duše. V kanal so pripeljali veliko ladjo ananasov in jih razdelili branjevkam. Pripeljali so jih že stokrat poprej, a nihče izmed malih počestnikov ni mislil nanje. Saj vsak ananas velja bajno vsoto petih lir. Le bogatejši jih lahko kupujejo. Tisto jutro pa se je zgodilo čudo.

Mario Morel ni mogel spati sredi stenic in se je splazil že ob petih s podstrešja in zbežal na vso moč hitro po stopnicah, da bi ušel materi. Potem pa se je napolnil na pomol. Tako je hodil uro gor in dol, ko se je pripeljala v pristan velika ladja iz Afrike. Strmeč je v množico, ki se je usula s krova na trg, in s spoštovanjem občudoval prekrasne bele obleke. Dvajsetkrat je dvignil roko, a mu je vselej omahnila. Ljudem se je vsem nekam mudilo. Že je mislil Mario, da ne bo dobil ničesar, ko je zdajci prikorakal z mostička črn in orjaški zamorec. Ponosno je stopal po tlaku. Z leve rame sta mu viseli dve veliki rešči samih ananasov. Čarobno napeti so bili koreni in iz njih so poganjali zeleni listi kot kaka griva ali čop.

Mario je strmel v zamorca, ne zaradi poželjenja. Še nikoli se mu ni vzbudila želja po njih. Kakor v spoštovanju je vzkliknil: „Ananas, oj ananas!“ Tedaj se je zgodilo tisto čudo, v katerega Mario kar ni mogel verjeti. Nemara je bil zamorec tako dober ali pa je znorel; zakaj hipoma se je ustavil ob dečku, se gromko zasmel, odtrgal z močno desnico največji ananas in mu ga stisnil v naročje. Nato ga je še pobožal po lasih, se zasmel še enkrat in odhitel čez trg.

Mario ni vedel, kaj bi. Najprej je

pomislil na mater, a se mu je v hipu storilo težko v srcu. „Samo tepe me. Čemu bi nosil njej? Ananas bi prodala in jaz bi ne dobil niti lepe besede. Da bi vsaj sestro imel kakor Peter Lovrin, o da, kakor Peter Lovrin!“ — Potem je mislil na Petra in tovariše. „Delili bomo, da in čudili se bodo vsi, Mario Morel je dobil ananas, bodo rekli.“ Stekel je s pomola, a se je spet ustavil. „Petra in drugih še ni. Prezgoda je.“ Sedel je na železni steber in se zamaknil v sad. Nato se je spomnil, da je lačen. Sami po sebi sta mu roki dvignili težki sadež k ustom. Ni vedel, ali mora lupiti ali ne, a beli zobje so se mu že zagrizli v sočno meso. Presladki okus mu je napolnil usta, kot v blaženstvu so mu zasijale oči. Ananas je najslajši sad na svetu. Grizel je in grizel in se šele pri ostali polovici spomnil na tovariše. V mladi duši se je vnel boj in premagan bi bil vsak, le Mario Morel ni bil, s silo je odtrgal sad od ust.

„Ne bilo bi prav,“ je mislil, „če bi pojedel sam. Saj bi potem Peter Lovrin in drugi ne vedeli, kaj je sladkost na tem svetu. Ne, kar h kanalu pojdem,“ je rekel in šel in počakal tovariše. Tako so poskusili ananas vsi, to največjo sladkobo, to dobroto sveta, uro poprej, kot so pripeljali s tiste ladje vse polno ananasov na trg.

Vse dopoldne so se pogovarjali samo o ananasu.

„Kaj oranže, kaj melone proti

ananasom! Še hruške niso nič proti ananasom,“ je rekel Mario Morel.

„Toda mi ne bomo nikdar več jedli ananasov,“ je dejal Peter Lovrin.

„Ko bomo veliki se odpeljemo v Afriko,“ je rekel Mario Morel.

„In v Ameriko! V Ameriki raste vse,“ je rekel Peter Lovrin.

Vse oči so se zapičile v stojnice, kjer so lepo drug ob drugem samovali ananasi in so prihajali gospodje in plačevali po pet lir za en presladek ananas. Prvi je izpregovoril Mario Morel tisto, kar so mislili vsi.

„Saj bi se branjevki nič ne poznalo. Ona jih ima toliko, da jih proda in poje, kolikor jih hoče.“

„Da, da,“ so zamrmrali vsi.

„A kdo bi si to upal. Pravijo, da na policiji strašno pretepajo tistega, ki ukrade kaj na trgu,“ je rekel Peter Lovrin.

„Seveda,“ je odgovoril Mario Morel, „a samo če ga dobijo. Če ga ne dobijo, ga pa ne pretepajo.“

„Mario, stavi glavo, da bi te dobili.“

„Peter, stavi glavo, da bi me ne.“

Beseda je dala besedo in Mario se je napolnil k stojnici in ukradel tako, da ga ni nihče videl. Branjevka pa je tatvino takoj opazila. Ni videla storilca, a poklicala je stražnika, kajti ananasi niso po pet stotink kot oranže. Po pet lir so in pet lir ni kar tako. Vse je imela preštete, a kar naenkrat ti eden izgine.

Tudi stražnik bi ne vedel, kdo je ukradel, če bi bili dečki skrili sad med štiri oglate kamne in ga pojedli šele zvečer. Toda, kakor hitro je prispel Mario Morel, so se spustili v beg proti morju. Kot brezumni so tekli in tako se je hitro oglasila tista piščalka, zaradi katere je Mario Morel spustil sad na tla, tik poprej, kot jih je zajela straža. Vsi so se tresli in Mario je brezupno zastrmel v stražnika. Pritekel je še eden. Zgrabila sta dečke in jih vlekla s seboj na stražnico. Tak je bil posmeh ljudi naokrog, da so mladi ujetniki glasno zajokali.

„Povejte mi sedaj, potepenci tatinski, kdo izmed vas je kradel,“ je zakričal poveljnik straže v majhni sobi stražnice. „Povejte mi tistega, sicer vas pretepem vse skupaj.“

Deset pogledov je plašno strmelo v poveljnika, a niti eden ni padel na Maria Morela. Nihče ni hotel izdati Maria Morela. A poveljnik je imel bistre oči in jih je upr prav v njegove. „Ti, samo ti si kradel.“

Mario Morel se ni upal reči ne. Padel je na kolena in zajokal. Tedaj je stopil Peter Lovrin korak naprej. „Mario Morel je pretepen vsak dan doma,“ si je mislil. „Na policiji pa pretepajo do krvi. Tako je majhen ta prijateljček moj. Kdo ve kako bi prenesel.“ Stisnil je najprej zobe, potem pa je vzkliknil: „Ni kradel on, ne, ni. Kradel sem jaz.“

Vse druge so spustili, le Peter Lovrin je ostal. Pretepli so ga, da bi mu nikdar več ne prišlo na misel krasti na trgu, in še s poboljševalnico so mu grozili. Peter ni odgovoril nič, le tiho je odšel iz poslopja in se vlekkel potem bos po razgretem tlaku k tovarišem, ki so medtem priberali tri oranže, da jih podarijo njemu, Petru Lovrinu. Mario Morel pa mu je planil okrog vratu in se skoraj zagrizel s poljubom v njegovo lice, ta otrok, ki ni imel nikogar na svetu.

DVA PRIJATELJA

(Nadaljevanje s 3. strani)
nje, kaj namerava, dejal, da se bo kmalu vrnil.

Izginil je skozi vratno odprtino v hišo z napisom „Prodajalna tobaka“. Čez nekaj časa se je vrnil in Pavel je videl, kako si z desnim zapestjem briše mokre ustnice.

„Napil sem se, a voda smrdi tukaj po ribah“, je dejal in pridružil svoj korak prijateljevemu. Vedno gostejše so postale hiše, ki so jih zasenčevala drevesa in vedno več je bilo tudi muh, ki so se zbirale v celih rojih ter obletavale in pikale mlada popotnika. Čez nekaj časa je Marij odločil:

„Ne bova trošila denarja za pijačo. Rajši pokadiva cigareto!“

„Kje si jih izmaknil?“

„Izmaknil? Ne, samo malenkost sem plačal zanje. Eno liro...“

„Kako si naredil to?“

„Takole: stopil sem v trafiko, ki je bila prazna. Na mizi je ležala mapa z znakami. Odtrgal sem znakmo za eno liro. Ko je prišla prodajalka, mi ni mogla izmenjati bankovca za deset lir. Šla je ven. Njeno odsotnost sem izabil, da sem segel na polico in vtaknil v žep zavojček cigaret. Potem sem jo prosil še za čašo vode. Tako sem v redu opravil.“

„Nu, daj mi cigareto! Ha — tako gosposkih že davno nisem imel v ustih! Hvala. Torej sediva, takšnega tobaka ne smeš kaditi stoje, če naj ti tekne.“

Sedla sta s hrbtom obrnjena proti morju. Pred njima se je odpiral razgled na naselje vil s cerkvijo in zvonikom. Pavel je razmišljal o delu in si želel, da bi ga kmalu zopet dobil ter mimogrede izustil:

Če pomislim na predvojne čase, ko sem se že pripravljal, da se oženim...“

„Tudi meni bi se lahko boljše godilo. Lahko bi živel v farovžu in se gostil ob mastni juhi!“

„Kako to?“

„Takole: stric me je vtaknil v semenišče. Toda latinščina mi ni šla v butico, pa sem obesil šolo na klin.“

Pavel je bil otrok neznanih roditeljev, Marij pa sirota od prvih dni življenja. Oba sta imela za seboj po sedem let vojaške tlake. Nič koristnega se nista napravila v življenju, ki ju je premetavalo sem in tja.

Zazvonilo je poldne.

„Ali nadaljujemo pot?“

„Naprej!“

Senčja, v kateri sta počila, grižljaji borne južine in tobak so ju pomirili. A skrita je ostala še ona želja: da bi se okopala.

„Kar tja kreniva!“ je rekel Marij in pokazal s prstom proti deski z napisom: Zasebna last. Vstop prepovedan!

„Čemu hočeš tja?“ je vprašal Pavel.

„Zato, ker morje ni zasebna last nikogar. Postal bi bilo skoraj moje, če bi me bilo pogoltnilo, ko so potopili ladjo, na kateri sem služil vojaški rok.“

In tako sta šla v morje, se okopala, osušila, nasončila in zopet vzela pot pod noge. Ko sta se dvignila, je bilo že pol popoldneva pri kraju.

Zvečer bi morala prispeti v Genovo. Mariju so gumele v ušesih besede sopotnika Pavla, ki je venomer ponavljal: „V Genovi bom jaz plačal račun, samo ne tišči vame kakor bi bil moja žena!“

Tako sta stopala po cesti, korakala mimo poslopij, vrtov in parkov. Nenadoma se je sredi ceste na mostu zasvetilo nekaj svetlega. Marij je planil bliže, se sklonil in pobral. Bila je avtomobilska kljuka za zagon motorja. Čeprav ni bila posebno velika se je svetila kakor srebro, kajti bila je ponikljana.

„Kaj boš z njo? Zavrzi jo vendar!“ ga je spodbujal Pavel.

„Saj nisem kapitalist tvoje baže!“

V prvi trgovini jo je Marij ponudil, in prejel zanjo sto lir. S sijočim obrazom se je vrnil k prijatelju in pripovedoval:

„Prosil sem, da bi mi jo popravili, potem pa so mi sami ponudili, da jo kupijo če jo prodam. Tako sem iztržil sto lir. Tukaj so, vidiš! povabim te na pijačo, zapitek plačam jaz!“

Počasi sta srebala pivo, ki je imelo okus umazane rumene vode, in vino, ki je vleklo na kislo. Pri obračunu je ostalo še sedem lir, katere je Marij poklonil natakarku za napitnino.

Ko sta vstala od mize in stopila v voz cestne železnice, ki vozi iz Nervija proti Genovi, sta se čutila kakor dva velika gospoda. Široko sta se vsedla in začela govoriti o dobrotah, ki sta si jih privoščila v predmestni krčmi.

Izdajatelj, lastnik in založnik lista: Dr. Franc Petek, Velikovec. Uredništvo in uprava: Celovec, Gasometergasse 10, telefon 1624/4; Za vsebino odgovarja: France Košutnik. Tiska: Robitschek & Co., Wien VIII., Hernalsergürtel 20. — Dopisi naj se pošiljajo na naslov: Klagenfurt 2, Postschließfach 17.

Po naši zemlji

„Osramočeni naj bodo in naj zardijo, kateri mi strežejo po življenju“

Dragi naš Vestnik z dne 7. oktobra je nam zbudil žalostne spomine na pretekle čase, na katere so gotovi krogi menda že pozabili. Posebno nam je segel do srca članek „Osramočeni naj bodo in naj zardijo, kateri mi strežejo po življenju“. K temu članku naj dodam tudi jaz nekaj. Vprašam škofijski ordinariat in vse one, ki rušijo enolnost koroških Slovencev in propagirajo stranko, katere je največji naš sovražnik in pribežališče glav. nacističnih grešnikov, kdo je izvršil ločitev cerkve od države in ni priznal cerkveno sklenjenega zakona? Zakaj OeVP, ki je imela pri zadnjih volitvah večino v državnem zboru, tega ni popravila? Kdo je izganjal naše slovenske duhovnike in razpustil vse verske ustanove ter zaplenil njihovo premoženje, kakor na primer Družbo svetega Mohorja in bratovščino sv. Jožefa v Celovcu? Kdo je med nacističnim režimom zabil v nedeljah otrokom iti v cerkev? Kdo je prepovedal verouk v šolah in odstranil razpela (križe) iz šol? Kdo nam je zabranil slovensko govoriti? Kdo je bil zaradi teh zločinov izobčen iz cerkve? Nihče!

Znano mi pa je, da je najvišja cerkvena oblast, ko je bil koroški krvnik Rainer v Jugoslaviji obsojen na smrt,

SPZ naznanja

V nedeljo, dne 16. oktobra 1949 ob 14. uri gostujejo Brnčani z opereto „Miklova Zala“ pri Pušniku v Ločah.

V nedeljo, 16. t. m. ob 11. uri dopoldne bo v kinodvorani v Železni Kapli predstava prvega slovenskega umetniškega filma „Na svoji zemlji“.

Kdo bo šel na gradnjo v Jugoslavijo

Vsi mladinci in mladinke, ki se hočejo udeležiti gradnje avtoceste Beograd — Zagreb, naj se prijavijo Pokrajinskemu odboru Zveze mladine za Slovensko Koroško v Celovcu, Salmstrasse 6, najkasneje do 20. oktobra 1949. Priložiti se morajo naslednji dokumenti:

- domovinski list;
- krstni list;
- potrdilo o bivališču (Aufenthaltsbescheinigung);
- tri (3) slike.

Brigada bo predvidoma odpotovala konec tega meseca. Javite se pravočasno, da ne zamudite priložnosti.

pri jugoslovanski vladi intervenirala, da naj smrtno kazni z ozirom na številno družino ne izvršijo —. Kdo je interveniral pri Hitlerju, ko so morili toliko milijonov očetov in mater, ravno tako tudi tisoče duhovnikov?

In nas uboge koroške Slovence škofijski ordinariat obsoja samo zaradi tega, ker se borimo za enakopravnost in obstoj našega naroda, nam prepove brati naš edini list, ki se odločno bori za pravice slovenskega naroda, nam grozi z zabranitvijo prejemanja sv. zakramentov in z iz-

občenjem iz cerkve, če bomo člani slovenske organizacije, ki se edina bori za naše pravice. Mislim, ko bi danes vstal Kristus, bi s temi ljudmi napravil isto, kakor takrat s farizeji v templju.

Dragi rojaki Slovenske Koroške, razsodite vse to mirno in vaša vest vam bo velela, kaj je prav in kaj ni prav! Razbijačem naše enotnosti pa povejmo, da nočemo imeti z njimi nobenega opravka; saj bo mogoče že bližnja bodočnost pokazala, zakaj so to storili.

Starček iz Roža

BRNČANI GOSTUJEJO ♦ ♦ ♦

Za nobeno drugo igro ni toliko zanimanja pri našem ljudstvu kot pa za že tolikokrat igrano in kljub temu vedno spet novo „Miklovo Zala“. Vedno spet je šla preko naših slovenskih odrov širom Koroške in povsod so se zbirale množice, da spet in spet doživljajo igro, ki kakor nobena druga prikazuje neskončno zvestobo do svojega rodu in svojega naroda. Tudi Brnčani, ki so pred nedavnim prvič na Koroškem uprizorili na domačem odru opereto „Miklova Zala“ in tam pri vseh prireditvah želi mnogo uspeha, so se podali na gostovanje, da tudi drugod pokažejo lepoto in globočino igre.

Bistrica na Zilji je bila prvi cilj na poti gostovanja. V nedeljo, dne 26. septembra 1949, se je v Nežmanovi dvorani zbralo okoli 300 ljubiteljev slovenske prosvete, med njimi jih je bilo 50 z Brda, najzadnejše slovenske občine na Koroškem. Kakor doma so Brnčani tudi tukaj za svoje odlično igranje želi mnogo uspeha. Vsi gledalci so med potekom igre ponovno ugotovili: Miklova Zala nas uči trajno zvestobo do domače zemlje in do našega naroda. Tako je

v svojem govoru poudaril tudi predsednik Slovenske prosvetne zveze tovariš dr. Franci Zwitter, ki je zbranim Ziljanom govoril o vsebini in pomenu naše „Miklove Zale“.

V Hodišah so že večkrat gledali „Miklovo Zala“ v različnih priredbah. Hoteli so videti še opereto, zato so Brnčani prišli v nedeljo, 2. oktobra 1949, gostovat v Narodni dom v Hodišah. Tudi tukaj je bilo med našim ljudstvom mnogo zanimanja, toda na delu so bili tudi ljudje, ki so s svojim razbijaškim delom preprečili večji uspeh. Med drugimi je bil tudi domači župnik dr. Mikula, ki je naše slovensko ljudstvo odvajal od tega, da bi šlo gledat staro slovensko narodno igro. S tem so spet pokazali, kako pojmujejo slovenstvo in v čem vidijo svojo skrb za ohranitev slovenske kulture. Naše ljudstvo pa je in bo kakor Miklova Zala vsem razbijačem navkljub ohranilo zvestobo slovenskemu narodu. In tudi Miklova Zala bo vnaprej nadaljevala svojo zmogovitost pot po vseh naših krajih in vaseh in povsod jo bo naše ljudstvo sprejemalo z odprtim srcem.

Jasnost v živinoreji Železne Kaple

Pred nedavnim so na merodajnem gospodarskem mestu v Celovcu razpravljali o poživljenju slovenskih živinorejskih zadrug ter je s strokovne strani padla opazka, da pincgavska živinorejska zadruga za Železno Kaplo in okolico sicer vodi nekakšno kontrolo, da pa je bikoreja v tej organizaciji povsem nezadostna. Na svojem zadnjem služb. potovanju sem tudi sam ugotovil, da zadruga

nima potrjenih plemenjakov. Da je vsako kontroliranje ženskih živali brezpredmetno, ako te niso zaskočene od odobrenih rodovniških plemenjakov, bo potrdil vsak selekcijski strokovnjak. Kako torej izgleda zadeva daleč naokoli znane kapelške posebnosti v živinoreji?

Lansko letno poročilo pincgavske živinorejske zveze v Celovcu navaja za Železno Kaplo 12 kontroliranih

hlevov z 59 kravami. Toda razpoloženje lastnikov navadnih kontroliranih hlevov postaja posamezno napram rdeči (šekasti) živini naravnost odklonilno. Tudi vsa ostala tako silno razsežna okolica Železne Kaple odklanja to pasmo. „Stara bela, marijadvorska živina je bolj mlečna, je mnogo bolj odporna proti jetiki in mesarji plačujejo za meso bele živine tudi več“, pravijo. Tudi jaz kot strokovnjak, ki sem se že pred 20 leti živo zanimal za vse tozadevne probleme, lahko na podlagi uradnih dokazov potrjujem te trditve.

Vsaka uradna statistika je letno mlečnost bele živine ocenila povprečnih 200 litrov višje kot pri pincgavcih. Dožim je nekoč v belanski dolini (Mölltalu) pokazala preiskava — kakor sem povzel iz uradnega lista bivšega koroškega deželnega kulturnega sveta — skoraj 40 % živine jetično okužene ali osumljene, je pri belem govedu tuberkuloza silno redek pojav. Sicer tudi v nekaterih naprednih hlevih v Rožu, na Mačah in na št. janskih Rutah tožijo zaradi jetičnega obolenja eikaste živine. In zadnja poročila iz Slovenije posebej poudarjajo, da **kužnega zvržavanja** v okolju bele pasme skoraj ni. Boljšo kvaliteto mesa bele živine pa ne ugotavljajo samo kapelški mesarji, marveč tudi merodajni znanstveni zavodi na Dunaju.

Nisem proti pincgavski živini, ker se dobro zavedam, da tudi pasma gre končno skozi „gobec“ in da prikazuje vsaka pasma svoje vrline, če živino pravilno krmimo in oskrbujejo. Ako pa hočete imeti svojo pincgavsko zadrugo, bo treba poskrbeti, da bo organizacija tudi smotrno delovala.

Kakor je videti, izvira nedelavnost kapelške živinorejske zadruge iz deloma upravičenega nerazpoloženja ljudstva napram rdeči pasmi, ki je v tamkajšnjem okolju končno vendarle tuja. Saj mi je dejal nek ugleden živinorejec iz Lobnika, član zadruge, in se pri tem hudo jezil: „Kakor hočemo s silo pri našem ljudstvu uvesti vse kar je tuje, nemško, tako tudi pri živini silijo s tujo pasmo“.

Mogoče se pa Kapelčani odločijo, da se spet povrnejo k stari preizkušeni dobri, tako zelo trdni beli pasmi? Saj tudi pri tej živini lahko uveljavimo smotrno kontrolno selekcijsko delo. Tako hitro bi preusmeritev seveda ne šla. Ako bi bilo pincgavsko govedo v resnici boljši, verujete mi, da bi jo gospodarsko napredni krapeldarji in živinorejci v planinskem delu doline Krke in Motnice že davno uvedli. V resnici pa se kljub neposredni sosesčini s pincgavskim pasemskim okoljem krčevito držijo bele živine, s katero je najnaprednejši del Koroške najbolj zadovoljen.

Kočuški

Ali tako učijo svojo mladino?

V noči od 7. na 8. oktobra t. l. sta se peljala mladinka Kori Perč in Blaž Hribnik iz Velikovca proti Železni Kapli. Ko se pripeljeta v Reberco, ju zahrbtno napade devetčlanska skupina maskiranih in s koli oboroženih fantalinov; nekateri med njimi so bili tudi pijani ter so se še prav posebno brutalno obnašali. Kakor so napadalci izjavili, so ju napadli zaradi tega, ker sta člana Demokratske fronte delovnega ljudstva in zavedna Slovenca.

Nekateri izmed napadalcev so delavci v reberski tovarni, ki dan za dnem od jutra do večera delajo in garajo, da si služijo svoj vsakdanji kruh. Zato je še bolj obsojanja vredno, da se taki ljudje pustijo plačati, da za koristi drugih napadajo svoje tovariše — delavce. Iz tega pa je tudi razvidno, kakšnih metod se poslužujejo naši narodni sovražniki, da bi ustrašovali naše ljudstvo in ga odvrnili od trde borbe za socialne in nacionalne pravice.

Kakor sta napadena tovariša izvedela, so ponočni junaki člani SPOe oziroma socialistične mladine. Vprašujemo se, ali SPOe tako vzgaja svojo mladino?

M. ILJIN

POVEST O VELIKEM

NČRTU

Kdo to pripoveduje? In kje razliva petrolej po zemlji, kakor bi bila voda?

To pripoveduje Gorki. To, o čemer pripoveduje pa se ne dogaja danes, temveč tako je bilo v petrolejski industriji v Bakuju nekoč pod prejšnjimi gospodarji. Takrat niso štedili petrolejem. Niso ga hranili v železnih cisternah kakor danes, ampak kar v jamah. Črpali so ga iz lukenj z odkritimi vedri. Nafta je puhtela, bencin je šel v zrak za vedno. Toda gospodarji petrolejske industrije se za to niso zmenili. Zanje je bilo važno samo to, da so črpali iz zemlje petrolej čim hitreje in v čim večji množini in ga nato hitro prodali. Čemu bi tratili denar za druge cisterne, za

stroje iz inozemstva, ko je bilo mogoče v nekaj mesecih obogateti in postati milijonar! Grabimo, črpajmo, plenimo! Kaj bo potem, ko bodo izčrpane zaloge petroleja, ko zemlja ne bo dala več nafte, nas ne briga.

Toda mi ne smemo tako govoriti. Nismo odvzeli petroleja kapitalistom zato, da bi ga razlivali po zemlji brez koristi. Biti moramo gospodarstveni. Nafto moramo hraniti v cisternah. Črpali jo moramo s črpalkami, ne pa je jemati iz zemlje z odkritimi vedri. Pač bi bilo nesprejemljivo, ako bi razmetavali bencin, saj ga bomo potrebovali za letala in avtomobile.

10. Močne črpalke

V inozemstvu smo kupili že mnogo črpalk in drugih strojev. V dobi petletke jih bomo nakupili še več. Nedavno je bil Gorki obiskal petrolejsko področje v Bakuju in rekel, da ga ni mogel več spoznati.

„Po nepreglednem industrijskem prostoru lezejo železne roke, zvenetajoč z verigami. Vrtalnih stolpov je mnogo manj. Povsod pa se pomikajo nerodne črpalke, ki skoraj nešumno sesajo nafto iz zemeljske globine. V leseni lopi se obrača sestavljeni vrtljak, iztegujejo na vse strani kakor pajek svoje dolge železne šape... S črno mastjo zamazanih delavcev ne vidiš nikjer... Ni slišati kričanja in vpitja upravnikov, samo železo zvenkeče, železne roke škripljejo, črpalke se sklanjajo k zemlji.“

V petih letih moramo dvigniti proizvodnjo nafte na 26 milijonov ton, medtem ko smo v začetku petletke proizvajali samo 12 milijonov. Ne bomo kurili z nafto, kar so počenjali prej.

(Dalje)

Odstranitev trebila pri kravah - edino uspešno sredstvo za zatiranje jalovosti

Dva vzroka sta mi dala povod, da razpravljam o tem vprašanju: 1. ker povzroča v maternici zaostalo trebilo ali loža po porodu veliko materialno škodo v kmečkem gospodarstvu zaradi tega, ker postanejo krave dostikrat jalove in 2. ker se živinorejci v mnogih krajih ne zavedajo, da nastane ta škoda samo po njihovi malomarnosti, oziroma krivdi.

Vzrok, da se krave ne počistijo, tiči navadno v nenavadnem življenju (stalno držanje živine v hlevu) in sicer navadno po predčasnih ali pa težkih porodih. V pokrajinah, kjer živi živina na pašnikih, so težki porodi in zaostala loža skoraj popolnoma nepoznani. Pri nas pa je jalovost krav v nekaterih krajih tako razširjena, da ogroža rentabilnost reje krav. In najpogostejši vzrok je zaostalo trebilo po porodu.

Večkrat sem poklican h kravam 14 do 30 dni po porodu, ki hirajo in kažejo vidne znake obolenja. Navadno vem, da se krava sploh ni čistila ali pa samo delno, ker trdijo ljudje, da to kravi sploh ne škoduje; ali pa je čistil kravo kak mazač, pri čemur je krava zelo krvavela, ali je pa sploh ni mogel počistiti itd.

Pravilno iztisne krava trebilo sama najpozneje v 6 urah po porodu (navadno že po 2 urah). Lastnik krave, ki se ni očistila naj počaka 12 ur: če se krava v tem času ni počistila, se tudi pozneje ne bo. Zato mora poklicati živinozdravnika, da ložo z rokami odstrani.

V vsakem primeru mora izvršiti to delo veterinar, ki pozna dobro ustroj maternice, potrebna zdravila in da navodila, kako ravnati s tako kravo: vsega tega navadni mazač ne pozna. Večkrat zdravim take krave, katere so čistili neveternarji. Skoraj vselej mi posestnik krave zaupa, da je mazač ugotovil v maternici gobe, katere je neusmiljeno trgal in metal iz maternice, pri čemur je krava krvavela, kakor da bi jo kral mesar. Več takih krav pogine kmalu po čiščenju zaradi izkrvavenja, druge hirajo, narkar pride lastnik k veterinarju in mu skesano prizna, kaj se je dogodilo. Tako kravo sicer moremo ozdraviti, ampak ne popolnoma: za pleme taka krava ni več sposobna.

Kakor omenjeno, pa mnogi sploh nikogar ne pozovejo, da bi očistil trebilo, temveč pustijo, da ostane loža v maternici. Maternica se po treh dneh, včasih že po dveh, zapre oz. se vhod v maternico toliko zoži, da ne moremo z roko vanjo. Trebilo začne v maternici razpadati in smr-

deti, zlasti v vročem poletju tako, da smrdi cel hlev in postane človeku od tega smradu slabo. V najboljšem primeru se vsa ta nesnaga v maternici zgosti. Krava sicer ostane pri življenju, vendar pa ne postane taka krava nikdar več breja in se tudi ne more zrediti. Preje ali pozneje moramo tako kravo zaklati, pri čemur se večkrat zgodi, da je meso neužitno. Največkrat pa začnejo take krave hirati, čim dalje slabše jedo in shujšajo do kosti ter poginejo navadno po 4 tednih, ako jih preje ne zakoljemo. Zlasti take krave v svrhu izkoriščanja mesa za človeško hrano je ekonomska napaka, ker je meso take krave popolnoma neužitno in ga mora oddati konjaču: bolje je oddati tako kravo živo konjaču, da si s tem prihranimo nepotrebno delo, skrbi in stroške za klanje.

Nadalje je pri čiščenju maternice, zlasti po predčasnih porodih in porodih mrtvih telet, velika nevarnost, da se okuži človek, ki to dela.

Tudi veterinar včasih pri tem oboli: bolezen je huda, dolgotrajna in težko ozdravljiva. Zakaj naj bi se navaden človek izpostavljal tej bolezni, ki se ne zna zavarovati proti njej.

Za čiščenje trebila pri kravah po porodu naj veljajo za kmetovalca zato tale navodila:

1. Krava se mora počistiti.
2. Čiščenje naj izvrši za to sposoben strokovnjak, to je veterinar.
3. Veterinar naj izvrši to delo najvestnejše z uporabo uspešnih zdravil.
4. Kravo, ki se sploh ni počistila ali pa samo delno, naj pregleda živinozdravnik, ki bo odredil po stopnji bolezni ali prisilni zakol ali dalnje zdravljenje ali pa oddajo žive konjaču.
5. Ako je izvršil čiščenje nestrokovnjak in na to obolet, naj se takoj prijavi zdravniku.

Dr. F. Jerina, veterinar

Mehke kosti in kostolomnica pri prašičih

Obe te bolezni sta precej sorodni. Razlika med njima je le, da se prva pojavlja pri mladih še razvijajočih se prašičih, dočim se druga, sicer bolj redko, pokaže pri že popolnoma odraslih in razvitih živalih. Pri rahitisu sploh ne pride do zadostnega poapnenjenja mladega kostnega tkiva. Kost ostane mehke, se zvijajo, otekajo in se dajo rezati kot hrustanec. Pri popolnoma odraslih prašičih s čvrstim kostnim tkivom pa nastane ta bolezen tako, da kosti potrebujejo lastno apno in apnene snovi izgubljajo ter postanejo lukničave in krhke. Take kosti se rade zlomijo. Zaradi tega se imenuje ta bolezen „Kostolomnica“ ali osteomalacija. Vidimo, da pri obeh teh boleznih igra zelo važno vlogo apno (kalcij) in njegove spojine s fosforno kislino. Zaradi tega ni težko uganiti, kako lahko obvarujemo naše prašiče pred to boleznijo. Paziti moramo, da ima krma, s katero se hranijo živali, dovolj apnenih snovi. Pri tej priliki pa ne smemo pozabiti, da mora vsebovati hrana tudi dovolj potrebnih vitaminov, ki vplivajo na razvoj dobrega okostja. Posebno važni so pri gradnji dobrih in čvrstih kosti takozvani antirahitični vitamini izmed katerih je najvažnejši vitamin „D“. Ta vitamin ima namreč to lastnost,

da uravnava izmenjavo mineralnih snovi, to je apna in fosfora in, da uravnava vsesavanje (absorbiranje) ter izločanje potrebnih soli in skrbi za normalno poapnenje kostnega tkiva. Tega vitamina se precej nahaja v ribjem olju, nadalje v mladi zeleni krmi, posebno v lucerni in drugih deteljah ter raznih sladkih travah. Tudi ga ima male količine dobro sušeno seno. Vso to hrano pa moramo nuditi živalim v surovem stanju, ker se vitamini s kuhanjem uničijo.

Kakor je že omenjeno so od rudninskih soli najvažnejše apnene in fosforne. Toda svinjereji ne morejo nikdar vedeti, ali so prašiči dobili dovolj teh apnenih soli, ker ne morejo preiskati, če jih je v hrani dovolj ali ne. Znano je, da so nekatera zemljišča že po naravi revna na teh soleh. Zgodi se pa tudi, da je nekod preobilo deževje izpralo te snovi iz zemlje ali pa, da jih rastline ne morejo vsesati zaradi hude suše, ker niso te snovi v zemlji dovolj raztopljene. Jasno je, da na takih zemljiščih pridobljena hrana nima dovolj vseh, za razvoj organizma potrebnih rudnin. Posebno se to opaza pri krmi, ki raste na močvirnih tleh. Pa tudi vsa hrana od gomoljev in koreninasta

hrana, kakor krompir, pesa, repa itd. ter vsa zrnata hrana kot žita in otrobi so zelo revni na apno. Isto velja za razne že izlužene industrijske odpadke. Taki hrani moramo dodati od časa do časa apno v obliki klajnega apna, katerega že vsak živinorejec dobro pozna. To apno ni nič drugega kakor fosforno-kislo apno. Ako pa tega ne storimo in hranimo prašiče dalj časa s tako nepopolno hrano, obolijo na kosteh, kar se je posebno letos pokazalo v velikem številu zaradi lanske suše pri visoko brejih svinjah in svinjah dojilkah z mladitci. Popolnoma razumljivo je, da je treba mladim prašičem za tvorbo in rast kosti zagurati dovolj teh soli. Znati pa tudi moramo, da noseča mati daje mladim apnene snovi iz svojih lastnih, če jih hrana dovolj ne vsebuje, in da jih tudi sesajoči mladitci dobivajo te soli od matere z mlekom. Ako se to oddajenje rudninskih soli ne nadomesti, začno živali pešati na nogah. Taki prašiči ne prestano prestopajo z zadnjimi nogami. Slednjič jim noge popolnoma odpovedo. Bolniki tedaj trajno obležijo ali pa se vlečejo po kolenih po svinjaku. Apetit se zmanjša v členkih začno otekati in noge se jim krivijo. Pri mladih pujskih se radi pojavljajo med to boleznijo tudi različni krči. Brez pomoči in zdravljenja, pa preide bolezen tudi v kosti glave. Glava začne otekati, zobovje začne izpadati in iz gobca se širi neznošen smrad. Naposled žival pogine. Te bolezni pa ne smemo zamenjati z nalezljivo ohromelostjo svinj. Tudi pri tej bolezni prašiči obležijo, ker jim noge ohromijo. Vendar se ta bolezen v poznejšem stadiju razvija precej drugače.

Ker vemo sedaj dobro, za vzrok te bolezni, ni pač zdravljenje težko. Za zdravljenje že obolelih prašičev pa mnogokrat ne zadostuje samo klajno apno temveč moramo poseči po še enem zdravilu, ki ima pri zdravljenju te bolezni čudovito moč. To je že omenjeni vitamin „D“, ki se nahaja raztopljen v olju ter se dobi pod imenom „VIGANTOL“. Ako dajemo ta preparat še skupaj z ribjim oljem in če dodamo hrani klajnega apna, je ozdravljenje skoraj stoostotno.

Če boste vaše prašiče tako hranili, da ne bodo trpeli pomanjkanja apna in fosforne kisline, če bodo dobivale živali v hrani dovolj potrebnih vitaminov, jim omogočili pristoje gibanje na soncu in svežem zraku in če boste skrbeli za zračenje, svetel in suh svinjski hlevček, se te bolezni sigurno pri vaših prašičih ne bodo pojavile. Prašiči bodo zdravi, se hitro in lepo razvijali in dobili večjo odpornost proti raznim boleznim.

Vet. Ludvik Fuks

„Žaga gre, ker gre!“
Mina ni bila dobre volje.
Dudaš je udaril z nogo ob tla.
„Ali bom dobil odgovor, ali ne? Kje je obratovodja? Hočem govoriti z njim!“

„Počasi, počasi, gospod nadgledar, ne kožutarite se preveč.“ Z rokami, uprtimi v boke, ga je skoraj prezirljivo gledala.

Dudaš se je ugriznil v jezik.
„Zakaj sitnariš, Mina? Povej rajši, kaj je!“

Zdaj se je Mina ponižala:
„Delavci so sami začeli rezati. Naša žaga je itak zadnja začela z delom. Knapi so že včeraj ves dan delali, tudi Leše delajo, tudi fužine na Ravnah že spet gorijo. Povsod so delavci sami začeli z delom. Če

bi tega ne bilo, bi bilo za dolino slabo...“

„Delavci sami začeli delati...“
Dudaš je široko odprl usta.

„Da, čisto sami od sebe. Žagar Pasterk in še nekaj drugih so odšli k obratovodji Kureju in mu predložili, da se začne z delom. Obratovodja je bil za to in danes žaga gre. Pasterk je poslal svojega človeka tudi v revirje z naročilom, naj tudi drvarji nadaljujejo z delom, da žaga ne bo brez hlodov. Danes so napregli tudi furmani.“ — — —

Ko je Mina odšla, je Dudaš ostal sam v neki omotični besnosti.

Kaj je to? Kakšna anarhija? Kdo sme upravljati z obratovanjem? — Ta Pasterk — ta zlodej, ta nasilnik in ropar — ta, ki je pred nekaj dne-

vi še plenil po trgovinah in vodil roparske bande — ta bandit si zdaj nenadoma prisvaja vlogo organizatorja, vlogo čuvarja, vlogo gospodarja! Ta rdeči petelin! In ta Kurej? No, Kureja si bo izposodil, to šlevo šlevasto. Hlapec ostane hlapec! Njemu se ima zahvaliti, da ga je povzdignil v uradniški stan, da ga je izkopal iz blata. Še danes bi stal pri jarmu, ko bi njega — Dudaša — ne bilo.

Najrajši bi bil tako odvihral na žago. Toda ob misli, da bi moral med Pasterkove pajdaše, se mu je takoj povrnil strah. Vse je še tako negotovo, čudno, zamotano... Naročil je Mini, naj takoj pokliče Kureja.

Da bi laže čakal, si je ukazal prnesti zajtrk. Sprva je mislil pričakati obratovodjo in ga povabiti k mizi. Medtem pa je postal nestrpen in je začel sam jesti.

Na mizi se je kadila prava dišeča kava, v brušeni stekleni posodi je bil nakopičen bel sladkor v kockah, poleg je ležala rahla rumenkasta potica, v zeleni dozi poleg sladkorja se je rumenila lepa, čista planinska strd. Kljub bridkim časom in že dolgoletnemu pomanjkanju ni manjkalo takih malenkosti v Dudaševi hiši.

Zajtrk mu vkljub vsej izberi ni di-

šal in že po prvih požirkih kave je segel po steklenici s konjakom, nalil kozarček do vrha in ga v dušku izlil v goltanec.

Njegove oči, ki so ves čas nemirno begale po sobi, so se ustavile na veliki sliki cesarja Franca Jožefa, ki je visela nad pisalno mizo. Okrog širokega okvira se ovijal venec iz hojine, omelca in bršljana. Na desni strani te slike je visela manjša slika prestolonaslednika Ferdinanda, na levi pa slika njegove žene Sofije. Črn, že preperel flor je bil ovit okrog slik.

Ob pogledu na te slike je Dudaš globoko vzdihnil. Vsakikrat mu je ob pogledu na te slike postalo v duši nekam grenko. Sam si tega ni znal tolmačiti. Dudaš je bil brez dvoma avstrijski patriot in je globoko spoštoval te cesarske glave. Vendar je bila njegova vdanost do njih pomešana s kalnimi občutki, kot bi se mu tu vsiljevalo neko podzvedno, nedoločeno nezaupanje.

Dudaš je imel v sobi še eno sliko, ki je visela ravno na nasprotni steni, da je bil, kadar je delal pri mizi, z obrazom obrnjen proti njej, medtem ko je Habsburgovcem kazal hrbet. To je bila slika nemškega cesarja Viljema.

(Dalje)